

The usage of Anglicisms in Uzbek pedagogical discourse and their semantic characteristics

Zarifa MUSTAFAKULOVA¹

Termez University of Economics and Service

ARTICLE INFO

Article history:

Received December 2024

Received in revised form

10 January 2025

Accepted 25 January 2025

Available online

25 February 2025

Keywords:

English,
discourse,
semantic,
pragmatic,
research,
method,
innovative education,
interactive method.

ABSTRACT

This study focuses on analyzing the influence of the English language and the use of anglicisms in Uzbek pedagogical discourse. The semantic features of anglicisms in Uzbek pedagogical literature, their process of adoption and transformation in the Uzbek language, as well as their role in pedagogical communication, are examined. The work explores the changes in the meanings of English words in Uzbek, their position in linguistics and pedagogy, and the related cultural and linguistic issues. The increasing use of anglicisms in Uzbek, the youth's growing interest in the English language, and the impact of globalization processes on pedagogical discourse are also studied.

2181-3701/© 2024 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-3701-vol3-iss2/S-pp278-282>

This is an open-access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

O'zbek pedagogik diskursida anglisizmlarning qo'llanilishi va ularning ma'no xususiyatlari

ANNOTATSIYA

Kalit so'zlar:

anglizizm,
diskurs,
semantik,
pragmatik,
tadqiqot,
metod,
innovatsion ta'lim,
interaktiv metod.

Mazkur maqolada o'zbek pedagogik diskursida ingliz tilining ta'siri va ingliz so'zlarining qo'llanilishi tahlil qilinadi. O'zbek tilidagi pedagogik adabiyotlarda ingliz tilidan olingan so'zlar va iboralarning ma'no xususiyatlari, ularning o'zbek tiliga qanday kirib, qanday o'zgarishlarga uchrashi, shuningdek, bu jarayonlarning pedagogik kommunikatsiyadagi roli ko'rib chiqiladi. Ishda ingliz so'zlarining o'zbek tilida ma'no o'zgarishi, ularning tilshunoslik va pedagogika sohasidagi o'rni, shuningdek, lingvistik va madaniy muammolar tahlil etiladi. O'zbek tilida anglisizmlarining ortib borayotgan qo'llanilishi, yosh avlodning ingliz tiliga qiziqishi va globallashuv jarayonlarining pedagogik diskursga ta'siri o'rganiladi.

¹ Teacher, Department of Foreign Language and Literature, Termez University of Economics and Service.

Применение англицизмов в узбекском педагогическом дискурсе и их семантические особенности

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

англицизм,
дискурс,
семантический,
прагматический,
исследование,
метод,
инновационное
образование,
интерактивный метод.

Данное исследование посвящено анализу влияния английского языка и употребления англицизмов в узбекском педагогическом дискурсе. Рассматриваются особенности смыслового значения англицизмов в узбекской педагогической литературе, процесс их заимствования и изменений в узбекском языке, а также роль этих изменений в педагогической коммуникации. В работе исследуются изменения значений английских слов в узбекском языке, их место в лингвистике и педагогике, а также связанные с этим культурные и лингвистические проблемы. Увеличение использования англицизмов в узбекском языке, интерес молодежи к английскому языку и влияние процессов глобализации на педагогический дискурс также становятся объектом исследования.

KIRISH

Globalizatsiya va xalqaro aloqalar rivojlanishi, yangi texnologiyalar va bilimlarni o'zaro almashish jarayonlarining tezlashishi natijasida anglisizmlar (ingliz tilidan olingan so'zlar) ko'plab tillarda, shu jumladan o'zbek tilida ham keng qo'llanilmoqda. O'zbek pedagogik diskursida anglisizmlar pedagogik jarayonlarni ta'riflashda va zamonaviy ta'lim metodlarini tavsiflashda o'z o'rnini topgan. Pedagogik matnlarda inglizcha so'zlar va iboralar ko'p ishlatiladi va bu o'zgarishlar nafaqat til, balki o'qitish metodikasi va pedagogik yondashuvlar uchun ham yangi ma'no qatlamlarini yaratmoqda. Tadqiqotning maqsadi – o'zbek pedagogik diskursida anglisizmlarning qo'llanilishining semantik va pragmatik xususiyatlarini, shuningdek, ularning ma'no o'zgarishlarini tahlil qilishdir.

METODOLOGIYA

Tadqiqotda anglisizmlarning o'zbek pedagogik diskursida qo'llanilishiga oid matnlar sifatli va miqdoriy tahlil qilish metodlari asosida o'rganildi. Tadqiqotda quyidagi metodologiyalar qo'llaniladi:

semantik tahlil: anglisizmlarning o'zbek tilidagi ma'no o'zgarishlarini aniqlash va ularning pedagogik kontekstdagi ma'nolarini o'rganish.

Lingvistik tahlil: anglisizmlarning morfologik va sintaktik o'zgarishlarini tahlil qilish, ularning til tizimidagi funksiyasini aniqlash.

Pragmatik tahlil: anglisizmlarning pedagogik jarayondagi ahamiyatini va ular o'quvchilar tomonidan qanday qabul qilinishini o'rganish.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Pedagogik diskursda anglizmlarning qo'llanilishi masalasini turli olimlar tadqiq qilgan. Ba'zi tadqiqotlarda anglizmlarning ijtimoiy tilda qanday ko'rinishda ishlatilishi o'rganilgan (Jabborov, 2020). Jabborovning fikriga ko'ra, o'zbek tilida inglizcha so'zlarning ishlatilishi o'zgaruvchan va o'zgartirilgan ma'no bilan bog'liq. Misol uchun, "computer" so'zi "kompyuter" deb tarjima qilinishi bilan birga, u pedagogik muloqotda "informatika" yoki "kompyuter texnologiyalari" degan yangi ma'no shakllarini ham qabul qilgan. Shunga o'xshash boshqa bir qator anglizmlar pedagogik diskursda faol qo'llanilib, ularning ma'nolari ba'zan o'zgarib, tilga xos yangi ma'nolarni yaratgan (Mirzaev, 2019).

Ayniqsa, pedagogika sohasidagi ilmiy va o'quv materiallarida ingliz tilining ta'siri sezilarli darajada kuchaygan. A. Rahimov (2021) o'z tadqiqotida anglizmlarning pedagogik diskursda qanday ishlatilishi, ular qanday kontekstlarda qo'llanilishini va o'zgartirilgan ma'no xususiyatlarini tahlil qilgan. Rahimovning fikriga ko'ra, pedagogik tilshunoslikda anglizmlarning ishlatilishi pedagogik jarayonni yanada samarali qilishga yordam beradi, ammo ularning noto'g'ri ishlatilishi noaniqlik va tushunmovchilikka olib kelishi mumkin.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbek pedagogik diskursida anglisizmlar, xususan, zamonaviy ta'lim metodlari, pedagogik yondashuvlar va yangi texnologiyalarni tavsiflashda keng qo'llaniladi. Darsliklarda va o'quv qo'llanmalarda inglizcha so'zlar keng tarqalgan. Bu so'zlar pedagogik jarayonlarni modernizatsiya qilishda, yangi metodlarni o'quvchilarga tanishtirishda katta rol o'ynaydi. Quyidagi misollarni ko'rib chiqamiz:

“Online ta'lim”: “Online” (onlayn) so'zi, ingliz tilida “on-line” yoki “in-line” ma'nolariga ega bo'lsa, o'zbek tilida “onlayn” (internet orqali) ma'nosida ishlatiladi. Ta'lim jarayonining yangi shakli sifatida ishlatilayotgan bu atama o'zbek tiliga kirganidan keyin nafaqat “internet orqali” tushunchasini, balki “masofaviy ta'lim” va “elektron darslar” kabi yangi pedagogik yondashuvlarni anglatmoqda [1;B.45.].

“Feedback” (fikir bildirish): pedagogik jarayonda o'qituvchining o'quvchilarga beradigan konstruktiv baholash va fikrlarining muhimligini ta'kidlash uchun ishlatiladi. O'zbek tilida “feedback” atamasi “fikir bildirish”, “mulohazalar” deb tarjima qilinsa ham, u pedagogik tilga inglizcha shaklda kirib, o'zbek tilidagi tengdoshiga nisbatan yanada kengroq, aniqroq ma'no ko'lamini ifodalaydi.

“Workshop” (trenings): trening yoki seminar shaklida tashkil etilgan mashg'ulotlar pedagogik jarayonda ko'p qo'llanilmoqda. “Workshop” so'zi ingliz tilida ko'proq amaliy va interaktiv faoliyatni anglatadi. Bu so'z o'zbek pedagogik diskursida “amaliy dars”, “pragmatik mashg'ulot” yoki “seminar” o'rnida ishlatilmoqda. Lekin, ko'pincha, o'zbek tilida aynan “workshop” shaklida ishlatilmoqda, bu esa innovatsion ta'lim metodlarini ifodalashda muhim rol o'ynaydi.

“E-learning” (elektron ta'lim): Elektron ta'limni ifodalovchi bu atama o'zbek pedagogik diskursida keng qo'llanilmoqda. E-learning (elektron ta'lim) texnologiyasi ta'lim olish jarayonini masofadan turib, zamonaviy platformalar orqali amalga oshirishni anglatadi. O'zbek tilida bu atama doimiy ishlatilib, ilgari qo'llanilmagan yangi pedagogik shakllarni ifodalaydi.

Semantik o'zgarishlar. Anglisizmlar o'zbek tilida nafaqat fonetik, balki semantik jihatdan ham o'zgaradi. Ba'zi inglizcha atamalar o'zbek tilida yangi ma'no qatlamlarini hosil qiladi. Misollarni ko'rib chiqamiz:

“Teamwork” (jamoaviy ish): “Teamwork” ingliz tilida biror jamoa doirasida birgalikda ish olib borishni anglatadi, o'zbek tiliga kirib, “jamoaviy ish” tarzida ishlatilmoqda. Bu so'z nafaqat o'quvchilarni birlashtirish va guruhda ishlashni anglatadi, balki pedagogik jarayonda o'quvchilar o'rtasidagi hamkorlikni, jamoaviy faoliyatni rivojlantirishni ham ifodalaydi.

“Manager” (menedjer): “Manager” so'zi ingliz tilida tashkilotda boshqaruvchi yoki rahbar ma'nosini anglatadi. O'zbek tilida “menedjer” so'zi ko'proq biznes va ta'lim muassasalaridagi rahbarlarni tasvirlashda ishlatilmoqda. Bu so'z pedagogik diskursda ta'lim muassasasining boshqaruvchisini yoki rahbarini bildiradi, ammo bu atamaning qo'llanilishi ko'pincha aniq ma'noni anglatmaydi, chunki o'zbek tilidagi “rahbar” so'zi bu tushuncha bilan yaxshiroq mos keladi.

Pragmatik xususiyatlar: anglisizmlarning pedagogik jarayondagi qo'llanilishi, nafaqat yangi leksik unitlarni yaratishda, balki ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga ham yordam beradi. Quyidagi misollarni ko'rib chiqamiz:

“Online” (onlayn) ta'lim: ushbu atama o'zbek pedagogik diskursida ta'lim shakllarini yangilashda, o'quvchilarga ta'lim olishning yangi imkoniyatlarini taqdim etishda katta rol o'ynaydi. Onlayn ta'limning qo'llanilishi, masofaviy ta'limning kengayishini, innovatsion metodlarning joriy etilishini bildiradi.

“Hybrid” (gibrid) ta'lim: gibrid ta'lim – bu onlayn va an'anaviy (yuzma-yuz) ta'limni birlashtirgan ta'lim shakli. Anglisizm sifatida kiritilgan “hybrid” so'zi o'zbek tilida “gibrid” deb ishlatiladi. Bu ta'lim usuli pandemiya davrida keng qo'llanilayotgan va kelajakda ham kengaytirilishi kutilayotgan usullardan biridir.

“Brainstorming” (fikir almashish): “Brainstorming” metodikasi, ingliz tilida guruh shaklida fikrlarni tezda yig'ish va muammo yechimini topish uchun ishlatiladi. O'zbek pedagogik tilida bu so'z “fikir almashish” tarzida ishlatilsa-da, “brainstorming” atamasi pedagogik diskursda ko'proq ishlatiladi, chunki u o'zida samarali va interaktiv faoliyatni ifodalaydi.

Anglisizmlarning o'zbek pedagogik diskursida qo'llanilishi, nafaqat yangi leksik birliklarni yaratishga, balki ta'lim jarayonini yangilashga ham olib kelmoqda. Anglisizmlar pedagogik tilga yangi ma'no qatlamlarini qo'shadi va ta'lim metodlarini zamonaviylashtiradi. Shu bilan birga, ba'zi anglisizmlar tilga kirib kelganida, ularning ma'nosi o'zgaradi, noaniqliklar va murakkabliklar yuzaga keladi. Misol uchun, “manager” va “leader” so'zlarining o'zbek tilidagi aniq ekvivalentlari bo'lishiga qaramay, ularning pedagogik kontekstdagi ishlatilishi ba'zan chalkashliklarga olib kelishi mumkin.

XULOSA

O'zbek pedagogik diskursida anglisizmlarning qo'llanilishi ta'lim jarayonining global miqyosda yangilanishini aks ettiradi. Anglisizmlar o'zbek tilida pedagogik jarayonlarni zamonaviylashtirish, yangi metodlarni joriy etish va ta'lim shakllarini kengaytirishga xizmat qiladi. Biroq, anglisizmlarning o'zbek tilida qo'llanilishining salbiy tomoni ham mavjud. Ularning noaniqliklarni keltirib chiqarishi va o'zbek tilining semantik tizimiga zarar yetkazishi mumkin. Shuning uchun, anglisizmlarning pedagogik tilga ehtiyotkorlik bilan kirishini ta'minlash zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Xodjayev, A. O'zbek tilidagi anglisizmlar: Lingvistik tahlil. Toshkent: Fan va ta'lim nashriyoti. (2023). B. 45.
2. Sharipova, D. (2022). Pedagogik tilshunoslik va anglisizmlar. Tashkent: O'qituvchi nashriyoti.
3. Karimova, N. (2021). Globalizatsiya va til: O'zbek tilida anglisizmlar. Journal of Linguistics, 15(2), 34-45.
4. Soliev, F. (2020). O'zbek pedagogik tilida anglisizmlarning ro'li. Journal of Pedagogical Studies, 8(1), 58-67.
5. Jabborov, A. (2020). O'zbek tilidagi anglizmlarning pedagogik diskursdagi o'ri. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
6. Mirzaev, M. (2019). Pedagogik tildagi anglizmlar va ularning ma'no xususiyatlari. Tashkent: O'zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti.

7. Rahimov, A. (2021). Pedagogik muloqotda anglizmlarning ishlatilishi va semantik o'zgarishlar. Tashkent: O'zbekiston pedagogika akademiyasi.
8. Karimov, A. (2022). Anglizmlarning o'zbek pedagogik tilida qo'llanilishining ijtimoiy va madaniy konteksti. O'zbek tilshunoslik ilmiy jurnali, 35(2), 45-59.
9. Ismoilov, D. (2018). O'zbek tilidagi anglizmlarning semantik o'zgarishlari va ularga ta'sir etuvchi omillar. Tashkent: Sharq nashriyoti.
10. Toshpulatov, S. (2020). Ingliz tilining o'zbek pedagogik diskursidagi ta'siri: tarixiy va lingvistik tahlil. O'zbekiston ilmiy ta'limi jurnali, 29(1), 12-18.
11. Pirov, B. (2021). Pedagogik tilshunoslikda anglizmlarning qo'llanilishining zamonaviy tendensiyalari. O'zbekiston pedagogik ilm-fan yilligi, 40(3), 105-113.
12. Kamilov, M. (2023). Globalizatsiya va pedagogik tilda anglizmlarning roli. Tashkent: O'qituvchilar nashriyoti.
13. Abduvokhidova, G. (2022). Pedagogik diskursda inglizcha so'zlarning ma'no kengayishi: o'zbek tilidagi tendensiyalar. Tashkent: Xalqaro nashriyot.
14. Shukurov, J. (2019). O'zbek pedagogik diskursidagi anglizmlarning ishlatilishi va ular bilan bog'liq til va madaniyat omillari. Tashkent: Universitet nashriyoti.